

“IMOVINSKA PRAVA ŽENA NA KOSOVU”

“Me Moj Čutati”

Cilj

Svrha ove brošure je da se ženama na Kosovu pruže informacije o imovinskim pravima. Brošura je podeljena na četiri dela kao što sledi: 1) jedan opšti deo o imovinskim pravima; 2) podaci o pravu na nasleđivanje; 3) imovina u braku ili vanbračne zajednice; i 4) jedan vodič i pomoć kroz pravni sistem i informacije o pristupanju zakona. Brošura objašnjava glavne proceduralne garancije kako bi se omogućilo ženama da identifikuju najbolje moguće pristupe da ostvare svoja imovinska prava, naglašavajući da im zakon omogućava da budu pokretačka snaga za sprovođenje tog zakona.

1. Uopšte o imovinskim pravima (Svojine u celini)

Šta znači imovina?

Da bi bio vlasnik imovine znači da Vi možete da rukovodite, posedujete, koristite i prenositi imovinu u granicama utvrđenim zakonom i u skladu sa prirodom i svrhom predmeta i javnog interesa.

Da li su žene i muškarci ravnopravni u pogledu imovinskih prava?

DA! Zakonodavstvo Kosova garantuje ravnopravnost bez diskriminacije. Pravo da bi postao vlasnik imovine bez razlike podjednako pripada kako muškarcima tako i ženama.

Ustav Kosova, pored ostalog, garantuje:

- jednakost pred zakonom ;
- pravo da poseduje imovinu;
- pravo na pravne lekove, i pravo na zaštitu svojih prava; i
- zaštitu protiv diskriminacije.

Kosovsko Zakonodavstvo garantuje jednakost među ženama i muškarcima u uživanju tih prava.

2. Pravo na nasleđivanje

Šta se podrazumeva nasleđivanjem?

Nasleđivanjem podrazumevamo prenos imovine umrlog lica u skladu sa zakonom ili testamentom tog lica (ostavioca) na jedno ili više lica (naslednici). Razlozi za sticanje nasleđa zasnivani su na zakonu ili testamentu.

Kada se stiće nasleđe?

Nasledstvo se stiće u momentu smrti nekog lica. Pod uslovima predviđenim zakonom, svaki naslednik koji je živ u vreme otvaranja nasledstva, ili lice koje je začeto pre smrti ostavioca i koje je rođeno živo u periodu od 300 dana od dana smrti ostavioca, može da stiće nasledstvo.

Na primer: ako ste vi trudna, nakon smrti vašeg muža dete je rođeno živo, to dete će biti njegov naslednik.

Da li muškarci nasleđuju veći deo u odnosu na žene?

NE! Svaki naslednik pod istim uslovima je ravnopravan u nasleđivanju. Zakon ne pravi razliku između muškaraca i žena. Podela nasledstva zasniva se na vašem odnosu (supruga, sestra, brat, deca, itd) sa ostaviocem.

Na primer: ako ostavilac nije ostavio testament, njegova supruga i deca će naslediti imovinu u jednakim delovima, Njegova/njena - muška i ženska deca - će naslediti jednake delove.

Šta treba da znam o postupku za nasleđivanje?

Nakon smrti nekog lica, otvara se postupak za nasleđivanje. Sud je nadležni organ za sprovođenje postupaka i za odlučivanje o pravu na nasleđivanje.

Vi treba da znate:

- Relevantni opštinski organ uprave koji je nadležan za održavanje knjige umrlih dužan je da u roku od 15 dana od dana upisa smrti sudu da dostavi umrlicu;
- Umrlica je veoma važna za postupak o nasleđivanju,

“IMOVINSKA PRAVA ŽENA NA KOSOVU”

“Žene Govore...”

- ista je dokaz koja sadrži podatke o umrlom licu i o vremenu smrti; podatke o licima koja imaju moguće pravona nasleđivanje; i informacije o imovini umrlog lica odnosno ostavioca;
- Umrlica se priprema na osnovu podataka dobijenih od srodnika umrlog lica; lica sa kojima je umrli živeo zajedno i drugih lica sa relevantnim informacijama potrebnim za sastavljanje umrlice;
 - Čim sud bude obavešten da je neko lice umro ili je proglašen sudskom presudom za umrlo lice, (u slučaju da je lice nestalo), sud pokreće postupak za nasleđivanje;
 - Međutim, u praksi u većini slučajeva postupak za nasleđivanje se pokreće nakon podnošenja predloga od strane zainteresovanih lica, a ponekad i mnogo godina kasnije nakon smrti lica. *Ako sud ne pokreće postupak za nasleđivanje u odredjenom roku, vi možete sami da pokrenete postupak. Veoma je važno da se postupak za nasleđivanje u najkraćem mogućem roku okonča, kako bi se izbeglo prenošenje imovine kako bi naslednici mogli uživati imovinu i njegove koristi.*

Ko odlučuje o zaostavštini?

Nadležni sud odlučuje o zaostavštini, osim u slučajevima kada postoji testament umrlog lica pre njegove smrti. Testament je izraz konačne želje umrlog lica o tome kako raspodeliti imovinu nakon njegove smrti. Testament mora da bude u pisanoj formi. Međutim, u izuzetnim slučajevima testament može biti izražen i u verbalnom obliku kada je ispunjen zakonski kriterijum.

Da li moram da odustanem od pravo na nasleđivanje ?

NE! Svako lice može, ali niko nije primoran da se odrekne svog dela nasledstva. Ako neko lice tvrdi da ne želi da se odriče od nasledstva, on / ona ima pravo da nasledi njegov / njen deo nasleđa.

Potencijalni naslednici žene i muškarci koji su potencijalni naslednici, imaju pravo da se odreknu

od prava nasledstva na osnovu odredaba zakona. Ali to mora da se uradi dobrovoljno, a ne pod pritiskom. Ako potencijalni naslednik se odriče od svog dela prava na nasleđivanje, to pravo ne može ponovo da se stiče, on/ ona neće imati nikada pravo u vezi sa prenosom tog dela zaostavštine. Stoga je važno da Vi slobodno i bez ikakvog pritiska o tome odlučite. Vi uvek imate pravo da zadržite svoj deo nasleđa i niko ne može na vas da utiče da se od toga prava odreknete.

3. Imovina tokom Bračne Zajednice i Imovina tokom Vanbračne Zajednice.

Ja sam udata/oženjen – da li imam pravo na imovinu?

DA! U braku bračni drugovi su ravnopravni o svim njihovim pravima. Kosovski zakon garantuje da niko od bračnih drugova ne može biti lišen njegovih/njenih prava na imovinu bez pravnog osnova.

Brak je zakonom registrovana zajednica između dvoje lica različitog pola, kroz koje oni slobodno odlučuju da žive zajedno u cilju stvaranja porodice.

Na osnovu zakonskih odredaba, faktička zajednica (vanbračna zajednica) znači veza između muškarca i žene koji žive kao par, koju karakteriše zajednički život koja predstavlja karakter stabilnosti i kontinuiteta. Prava bračnih drugova u braku i vanbračnih drugova objšnjena su niže.

Zajednička imovina bračnih drugova je:

- imovina stečena radom u toku braka, kao i doprinosom na stvaranje te imovine;
 - imovinastečena zajedničkim igrama na sreću;
- Bračni drugovi su vlasnici u jednakim delovima na zajedničkoj imovini, osim ako se nisu na drugi način prethodno dogovorili.
- Na primer: Vi i vaš suprug (zajedno) ste vlasnici pokretne i/ili nepokretne imovine stečene tokom braka, kao što je: stan, zemljište, zlato/ili novac, itd.*

Posebna imovina bračnih drugova je:

- imovina koja je pripadala bračnom drugu prilikom sklapanja braka;
- imovina stečena tokom braka, po osnovu poklona ili nasleđivanja ili drugih zakonskih oblika sticanja prava predviđeno zakonom;
- imovina koja pripada bračnom drugu nakon podele zajedničke imovine;
- u nekim slučajevima umetnički proizvodi, od intelektualnog rada ili intelektualne svojine .

Svaki bračni drug samostalno i na poseban način upravlja i raspolaže njegovim / njenim delom imovine tokom braka.

Na primer: Ako ste Vi nasledili kuću tokom braka i imate stanare u toj kući, kuća i kirija koju oni plaćaju, ostaje kao posebna imovina bračnog druga. Dakle, čak i ako ste stekli ovu imovinu tokom braka - vi ste vlasnik kuće, odvojeno i samostalno na nezavisnan način od vašeg partnera njome upravljate.

Kada bračni drugovi mogu da podele zajedničku imovinu?

Bračni drugovi u bilo koje vreme mogu da podele svoju zajedničku imovinu:

- Podela po osnovu sporazuma – bračni drugovi pismenim sporazumom određuju podelu svojih delova njihove zajedničke imovine, i isti postaju ravnopravni suvlasnici na utvrđenim delovima imovine;
- Podela imovine po osnovu rešenja suda, čime je sud izvršio podelu dela imovine bračnih drugova u skladu sa kriterijumima i postupkom predviđenim zakonom.

Ali, ja sam domaćica, majka koja brineo deci, ja nikada nisam radila van kuće - Da li imam pravo na imovinu?

DA! Čak i ako nikada niste bili zaposleni i plata vašeg supruga je jedini izvor prihoda porodice, njegov prihod je u zajedničkom vlasništvu. Ako odlučite da se razvedete ili imovinu iz bilo kojih razloga podelite, sud će podeliti zajedničku imovinu i vama će odrediti deo imovine. Sud mora da proceni sve okolnosti, ne treba da uzme u obzir samo lični dohodak i imovinu svakog bračnog druga, već i doprinos svakog bračnog druga, kao što je odgoj dece; kućne poslove; zaštita i održavanje imovine; bilo koji vid rada i saradnja u sticanju zajedničke svojine.

Da li navedena prava važe i za žene u tradicionalnom braku, koji nije pravno zaključen?

DA! Zakon takođe poznaje i reguliše zajedničku imovinu supružnika u tradicionalnom braku gde brak nije legalno registrovan . Po zakonu "faktički odnos (vanbračna zajednica) je ista sa legalno registrovanim brakom. Ukratko, pravila u vezi podele zajedničke imovine supružnika koja se primenjuju za legalno registrovani brak, takođe se primenjuju i na neregistrovani tradicionalni brak (vanbračna zajednica) .

Da li može da se imovina registruje u vlasničke knjige, pored supruga i na mene kao suvlasnika? Zašto je to važno

DA! Zakon predviđa " Imovina stvorena tokom braka može da se upisuje u javne knjige kao zajednička imovina u ime oba bračna druga " i da " [...] doprinos oba bračna druga kroz koje je stvorena zajednička imovina, smatra se jednakim doprinosom stvaranje zajedničke imovine". Zajednička imovina koja je registrovana na ime oba bračna druga, njome supružnici upravljaju zajednički, ista ne može da se otudji bez saglasnosti oba bračna druga.

4. Pravnopomoć ivašaprava

Šta ako sam diskriminisana? Šta treba da radim ako se moja prava krše? Kako da shvatim da li sam diskriminisana i šta treba da uradim povodom toga?

Diskriminacija se javlja kada ste vi manje tretirani u odnosu na drugo lice u istoj ili sličnoj situaciji zbog pola, starosti, bračnog stanja, jezika, fizičke ili mentalne nesposobnosti, seksualne orijentacije, etničke pripadnosti ili političkog mišljenja, vere ili uverenja, rase, društvenog porekla, imovine, rođenja ili drugog statusa.

Ako mislite da ste Vi bili diskriminisani, podnesite žalbu. Kada ste Vi podneli žalbu, teret dokazivanja je na nadležnim organima da dokažu suprotno. Ako je diskriminacija dokazana nadležni organ može da izrekne novčane kazne ili da pruži olakšanje oštećenoj strani. Diskriminacija u kontekstu imovinskih slučajeva može doći kada Vi pokušate da registrujete imovinu u svoje ime , a nadležni organ odbije da izvrši upis bez ikakvog pravnog osnova. Diskriminacija se takođe javlja u sudskim postupcima ako Vam nije data mogućnost da se izjasnite, a nije Vam omogućeno da izrazite svoju želju da nasledite vašu imovinu.

Diskriminacija po osnovu pola u oblasti stanovanja i pristup svim oblicima svojine je protiv zakona. Ako smatrate da ste diskriminisani, vi imate pravo da se žalite i da tražite pravnu pomoć (vidi dole).

Kako da ostvarim svoja prava kada nemam novca za advokata?

Kosovo je uspostavio sistem za besplatnu pravnu pomoć u

gradanskim, administrativnim, prekršajnim i krivičnim predmetima za građane sa nedovoljnim finansijskim sredstvima za ostviranje svojih prava.

Besplatna pravna pomoc je pravo na besplatne pravne profesionalne usluge za gradane Kosova. Da bi sticali pravo na besplatnu pravnu pomoc, gradani moraju da ispunjavaju odredene kriterijume podobnosti u skladu sa zakonom.

Besplatna pravna pomoc obuhvata:

- informacije i pravne savete koji se odnose na sudske postupke;
- pripremanje pravnih akata i druge tehničke pomoći za podnošenje žalbe ili okončanje predmeta;
- zastupanje u građanskim, upravnim, prekršajnim i krivičnim postupcima;
- odbrana i zastupanje u svim fazama krivičnog postupka;
- informisanje i davanje pravnih saveta u vezi sa sudskim postupcima;
- informisanje, pravni saveti i pomoć u posredovanju i u arbitražnim postupcima kako je predviđeno zakonom na snazi; (*Posredovanje i arbitraža su neformalni mehanizmi za rešavanje slučajeva vansuda korišćenjem neutralno treće lice*).

Da biste ostvarili pravo na besplatnu pravnu pomoć, potrebno je da Vipodnesete zahtev u najbližoj Kancelariji za pravnu pomoć. Zvaničnici Kancelarije za pravnu pomoć dužni su da vas obaveste o besplatnoj pravnoj pomoći i o postupku za apliciranje. Agenciju za besplatnu pravnu pomoć pozvati na tel: 038 200 189 36 ili pretražite zvanični veb sajt na adresi: <http://vvv.knj-rks.org> i saznajte više o pravnoj pomoći koju možete dobiti u najbližoj Kancelariji za pružanje besplatne pravne pomoći.

5. Saznajteo vašim pravima

Zašto je važno za mene da znam o svojim pravima?

Da, da biste ostvarili Vaša prava, od životne važnosti je da znate koja su Vaša prava. Čak i ako imate advokata ili imate pravo na besplatnu pravnu pomoć, veoma je važno da se Vi upoznate sa vašim imovinskim i srodnim pravima. Možda vam je teško da svatite pravni jezik u nekim zakonima, ali je važno za Vas da konsultujete zakonske odredbe kako bi ste stekli opšti utisak o tome šta su vaša prava. Vi možete biti najbolji advokat za sebe.

Da znate o vašim imovinskim pravima potrebno je da proučite:

- Ustav Kosova;
- Zakon Kosova o rodnoj ravnopravnosti;
- Zakon Kosova o Porodici;
- Zakon o Nasleđivanju;
- Zakon o Svojini i Drugim Svranim Pravima;
- Zakon Protiv Diskriminacije;
- Zakon o Pružanju Besplatne Pravne Pomoći.

Ovi zakoni su objavljeni i dostupni u štampanoj formi i u elektronskoj formi na pet jezika: na albanskom, engleskom, srpskom, turskom i bosanskom jeziku. Elektronska kopija Službenog Lista je dostupna na internetu: <http://gazetazyrtare.rks-gov.net/Ako> nemate pristup internetu obratite se Agenciji za Besplatnu Pravnu Pomoć na gornjoj adresi.

Naučiteo vašim pravima - Da bi bio u stanju da zaštititi svoja prava; O tome lično da odlučuješ; Da proveriš da li si razumeo opcije; da odlučiš šta je najbolje za vas.

“Žene ne treba da čute, one treba da iznesu svoja mišljenja o pravičnoj podeli imovine od strane sudova” Lavdim Krasniqi, Direktor, Kosovskog Instituta za Pravosuđe

Autori: Arijeta KERMENDI, Stručni Savetnik. za Ljudska Prava i Demokratiju; dizajn ipodrška Mary AGUIRRE, Specijalni savetnik OEBS u Kosovskom Institutu za Pravosuđe (KIP) uz koridnaciju Lumnije KRASNIQI Koordinator Programa u KIP.

Arijeta Kelmendi, trenutno obavlja dužnost službenice za Ljudska Prava pri EULEX-u na Kosovu.

© 2013, KIP, Sva prava su zadržana

Ovaj izveštaj je finansijski podržan od UNWOMEN-a i stavovi i mišljenja izražena u ovom izveštaju ne predstavljaju stavove UNWOMEN-a. Informacije u ovoj brošuri nisu za pravane savetovanje.